

http://seanewdim.com/uploads/3/2/1/3/3213611/ped_psy_iii29_57.pdf – Назва з екрану. – (08.01.2016)

7. Osaul'chyk O. B. Kry`teriyi, pokazny`ky` ta rivni sformovanosti tvorchogo potencialu studentiv – [Elektronny`j resurs]. – Rezhy`m dostupu: Rezhy`m dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VZhDU_2012_61_33 – Назва з екрану. – (08.01.2016)

8. Litikova O. I.. Pidgotovka majbutnix faxivciv ekonomichny`x special`nostej u sy`stemi dy`ferencijovanogo navchannya inozemny`x mov: dy`s... kand. ped. nauk: 13.00.04 – teoriya ta metody`ka profesijnoyi osvity` /Litikova Oleksandra Ivanivna. – K., 2008. – 243 s.

9. Ser`ozhny`kova Rayisa Kuz`mivna. Formuvannya tvorchogo pedagogichnogo potencialu majbutn`ogo vy`kladacha u procesi profesijnoyi pidgotovky` v universy`teti: dy`s... kand. ped. nauk: 13.00.04 – teoriya ta metody`ka profesijnoyi osvity` / Ser`ozhny`kova Rayisa Kuz`mivna. – Donecz`k, 2009. –442 s. + dodatky` na 173 s.

10. Yakuny`n V.A. Pedagogy`cheskaya psy`xology`ya: uchebnoe posoby`e. 2-e y`zd / V. A. Yakuny`n. – SPb.: Y`zd-vo My`xajlova V.A., 2000. – 639 s.

КРИТЕРИИ И УРОВНИ СФОРМИРОВАННОСТИ ТВОРЧЕСКОГО ПОТЕНЦИАЛА БУДУЩИХ ПРЕПОДАВАТЕЛЕЙ ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ

О. В. СОЛОВЬЕВА, старший преподаватель Национального университета биоресурсов и природопользования Украины

***Аннотация:** В статье идет речь о творческом потенциале будущего преподавателя иностранных языков как актуальную проблему современной педагогической науки. Изложена научная позиция по оценке творческого потенциала, представлен анализ подходов к критериям, показателям и уровням сформированности творческого потенциала. Представлено описание собственного взгляда на критерии и показатели оценивания уровней сформированности творческого потенциала.*

***Ключевые слова:** творческий потенциал, критерий, показатель, будущий преподаватель иностранного языка, уровни сформированности*

CRITERIA AND LEVELS OF CREATIVE POTENTIAL IN FUTURE TEACHERS OF FOREIGN LANGUAGES

O. SOLOVIOVA, seniorteacher of National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

***Abstract.** The article discusses creative potential of future foreign languages teachers of higher educational establishments as an urgent issue of contemporary pedagogy. Scientific viewpoints on creativity assessment is presented, the analysis of approaches to the criteria, indicators and levels of creativity is given. The author gives her own point of view on criteria, indicators and levels of creative potential.*

***Keywords:** creative potential, criterion, indicator, a future foreign language teacher, levels of creative potential*

УДК 37.013.42-053.6:159.943.7:316.334.22

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОФІЛАКТИКА ШКІДЛИВИХ ЗВИЧОК ПІДЛІТКА ЗАСОБАМИ ПРОДУКТИВНОЇ ПРАЦІ

© I. B. Сопівник, 2016

**І. В. СОПІВНИК, доцент кафедри соціальної педагогіки
та інформаційних технологій в освіті Національного університету
біоресурсів і природокористування України**

Анотація. У статті здійснено аналіз проблеми соціально-педагогічної профілактики шкідливих звичок підлітків як одного із виду девіантної поведінки. Обґрунтовано, що праця є важливим засобом виховання підлітків та профілактики шкідливих звичок. Доведено, за допомогою методів математичної статистики (коефіцієнт кореляції Пірсона), що між відсутністю шкідливих звичок підлітків та сформованою потребою у продуктивній праці існує високий рівень кореляції.

Ключові слова: продуктивна праця, засоби виховання, соціально-педагогічна профілактика, шкідливі звички, виховання особистості

Постановка проблеми у загальному вигляді. В сучасних умовах глобальних екологічних, економічних, продовольчих криз, розробок та апробації хімічної, біологічної, атомної зброї масового знищення – проблема збереження фізичного, психічного, духовного та соціального здоров'я потребує все більшої уваги. В умовах сьогодення питання здоров'я стає не лише проблемою окремої особистості, але й справою окремої держави та світової спільноти загалом. Тривалість життя, здоров'я населення є одним із найважливіших показників рівня розвитку країни. Настільки людина має сил здобувати нові знання, саморозвиватися, самореалізовуватися, бути мобільною, конкурентною, працездатною залежить від її стану здоров'я. Здоров'я дає можливість окремому громадянину держави через власний розвиток, працю створювати суспільні блага. Особливої уваги потребує турбота про здоров'я у дитячому та юнацькому віці, оскільки саме у цей час відбувається інтенсивний розвиток та формування як фізичних, психічних так і духовних основ окремої людини. Із 90-и років ХХ століття медики та соціологи констатують загальне погіршення стану здоров'я населення України в цілому, і сільської молоді зокрема [5]. Однією із причин погіршення рівня здоров'я населення є, на наше переконання, поширення шкідливих звичок серед дітей та підлітків, що є результатом прорахунків у вихованні підростаючого покоління. Падіння рівня моральності та зміна цінностей у бік індивідуалістично-матеріальних спричинюють масові асоціальні явища, особливо серед молоді, зокрема агресивність, насилля, розпуста, споживацький спосіб життя, зловживання алкоголем та наркотичними засобами, правопорушення та ін. Такі негативні явища, на нашу думку, у першу чергу пов'язані із кризою відповідальності або безвідповідальністю [6, с. 4]. Безвідповідальне ставлення до свого здоров'я, родини, праці – передумова поширення шкідливих звичок серед підлітків. Саме тому одним із важливих засобів соціально-педагогічної профілактики шкідливих звичок серед підлітків є, на нашу думку, залучення їх до продуктивної праці.

Аналіз останніх досліджень із проблеми. Проблеми соціально-педагогічної профілактики шкідливих звичок (як різноманітних аддикцій) висвітлені у працях Т.Алексєєнко, В.Афанасьєвої, Г.Золотової, Л.Канішевської, Т.Кравченко, О.Ляшук, Т.Мартинюк, В.Оржеховської, Т.Федорченко та ін. Питання ролі праці у вихованні особистості розкриваються у наукових доробках О.Коберника, М.Левківського, В.Мадзігона, А.Макаренка, Д.Сметаніна, М.Тименка, В.Сухомлинського, В.Сидоренка, Д.Тхоржевського, С.Шацького,

В. Шинкарука та інших. Проте проблема особливостей соціально-педагогічної профілактики шкідливих звичок підлітків засобами продуктивної праці висвітлена недостатньо.

Формулювання мети статті – обґрунтування доцільності соціально-педагогічної профілактики шкідливих звичок підлітків засобами продуктивної праці.

Виклад основного матеріалу. Соціально-педагогічну профілактику адиктивної поведінки Г. Золотова розглядає як «гуманістично формуюча, науково обґрунтована та своєчасна діяльність, спрямована на мінімізацію факторів соціального ризику, створення оптимальної соціальної ситуації розвитку особистості, проявлення різних видів її активності, розкриття її внутрішнього потенціалу, пов'язана з усуненням факторів та умов уживання психоактивних речовин» [2, с. 9]. Погоджуємося із В.Афанасьєвою, що «соціально-педагогічна профілактика девіантної поведінки – це комплекс соціальних, педагогічних (навчально-виховних), медико-психологічних і правових заходів, спрямованих на виявлення та усунення причин (умов), які сприяють поширенню девіантної поведінки в підлітковому середовищі» [1, с.8].

Зміст профілактичної діяльності, на думку Т. Мартинюк, повинен включати «активне навчання комбінації психосоціальних навичок, уміння організувати своє життя та готовності чинити опір пропозиціям уживати психоактивні речовини» [4, с. 10]. О.Лящук обґрунтовано виділяє основні напрями педагогічної профілактики шкідливих звичок підлітків, зокрема: а) соціально-педагогічна профілактика – сукупність державних, громадських, соціально-медичних та організаційно-виховних заходів, спрямованих на попередження куріння вживання алкоголю, та психоактивних речовин; б) корекція певних психологічних особливостей підлітка, які є факторами ризику куріння, вживання алкоголю та психоактивних речовин; створення сприятливого довірчого клімату в школі-інтернаті, психологічна адаптація підлітків групи ризику, робота з почуттями провини, страху, невпевненості в собі, проблемами відповідальності, прийняття рішень, почуттям особистої захищеності; в) психологічна підтримка підлітка; формування адекватної самооцінки, навичок прийняття і виконання рішень; формування вміння сказати “ні”, відстояти свої кордони, визначати і нести відповідальність за себе, свої дії і свій вибір, уміння звернутися в разі потреби за допомогою [2].

Зміст та напрями соціально-педагогічної профілактики реалізуються за допомогою відповідного методичного інструментарію. Дослідники виділяють найбільш ефективні форми та методи соціально-педагогічної профілактики шкідливих звичок, зокрема до форм і методів первинної профілактики відносять: «інструктаж та консультування, лекції та практикум ... психологічні тренінги адаптації першокурсників, спілкування, формування впевненості у собі та вміння виходу зі стресових ситуацій, допомогу геріатричному центру у рамках морального виховання, а також масові розважальні заходи як умову змістовного проведення дозвілля. До форм і методів вторинної профілактики ми відносимо: відвідування наркодиспансеру та бесіди студентів з наркоманами, що знаходяться на лікуванні; бесіди із запрошеними ... конкурси плакатів та стінівок; соціально-психологічні тренінги з профілактики адиктивної ... До форм і методів третинної профілактики ми відносимо: психологічний практикум для батьків щодо “техніки безпеки” тютюнопаління та вживання алкоголю у сім'ї, а також індивідуальну роботу психолога зі студентами групи ризику: бесіди, консультації, навчання методам релаксації» [2, с. 13].

Щелкуновим А. обґрунтовано реалізацію соціально-педагогічної профілактики наркотичної залежності підлітків засобами фізичної культури і спорту. Дослідник виділяє наступні умови профілактики зазначеного виду аддикції: оздоровчо-профілактичне і спортивне спрямування педагогічного процесу; застосування засобів і методів фізичного виховання, адекватних особистісним особливостям учнів; формування інтересу і потреби до занять фізичною культурою, виховання морально-вольових і моральних якостей; корекція психічних відхилень; формування цінностей фізичної культури, цілеспрямоване використання фізичних вправ навантажень; організація роботи в освітніх установах і в сфері дозвілля за місцем проживання, спільних заходів з батьками [11, с. 14].

Таким чином у науковій літературі висвітлюється комплекс методик соціально-педагогічної профілактики шкідливих звичок молоді, проте ролі праці приділена недостатня увага. Вважаємо за доцільне звернутися до праць видатних українських педагогів, які відводять праці одну із важливих ролей у вихованні особистості. Так, наприклад К.Ушинський відзначав, що «саме виховання, якщо воно бажає щастя людині, має виховувати її не для щастя, а готувати до праці життя. Чим багатша людина, тим освіта її має бути вищою, оскільки тим складніше для неї знайти працю, яка сама напрошується біднякові і тягне за його спиною щастя у жебрацькій торбинці. Виховання має розвивати в людини звичку до праці; воно має дати їй можливість віднайти для себе працю у житті» [9, с. 393].

До праці як важливого засобу виховання та самовиховання звертався й В.Сухомлинський. Василь Олександрович зауважував, що «вдумливий, проникливий і вимогливий погляд в самого себе, вміння примусити себе, здатність пережити докори сумління й сором – все це залежить від того, яке місце в духовному житті вихованця посіла праця. Тільки труд, тільки напруження фізичних і духовних сил, тільки подолання труднощів, тільки радість досягнення мети в праці відкриває людині очі на самого себе» [8, с.178].

Праця є важливим джерелом формування і розвитку лідерських якостей, зокрема: загально управлінських (професійна компетентність, практичне мислення, комунікабельність, організаційні здібності, працелюбність, сила волі, колективізм; 2) власне лідерські (харизматичність, творчість, ініціативність, емпатія, моральність) [7, с. 450].

Досліджуючи проблему виховання господарності майбутніх педагогів засобами продуктивної праці В. Шинкарук приходять до висновку, що «організація молодіжних студентських трудових загонів у ВНЗ сприяє створенню умов для забезпечення організованого та змістовного дозвілля, самореалізації творчої особистості, патріотичного виховання студентської молоді, попередження асоціальної поведінки та негативних явищ у молодіжному середовищі, набуття досвіду спілкування в трудовому колективі та розвитку трудових вмінь і навичок» [10, с. 304].

Таким чином можна припустити, що зайнятість підлітка продуктивною працею зменшує ризики поширення серед них шкідливих звичок. З метою спростування або ж підтвердження зазначеного припущення нами було проведено емпіричне дослідження. У дослідженні взяли участь 47 підлітків. Нами було запропоновано відповісти на 8 питань анкети, два з яких пов'язані із наявністю шкідливих звичок (вживання алкоголю, тютюну, наркотичних засобів) та потребою у праці (бажання навчатися, допомагати батькам, брати участь у громадській роботі, участь у гуртках). Дані опитування занесені у таблицю 1 та застосовано функцію «PEARSON» у табличному редакторі Excel.

Таблиця 1

Залежність потреби в праці від наявності шкідливих звичок підлітків

Респондент	Потреба у праці	Наявність шкідливих звичок
1	0	0
2	1	1
3	1	0
4	0	0
5	1	1
6	0	0
7	1	1
8	0	0
9	1	1
10	0	0
11	0	1
12	1	1
13	0	0
14	0	0
15	1	0
16	0	0
17	1	1
18	0	0
19	0	0
20	0	1
21	0	0
22	1	1
23	0	0
24	0	0
25	0	0
26	1	1
27	0	0
28	0	0
29	0	1
30	0	0
31	0	0
32	1	1
33	0	0
34	1	1
35	0	0
36	0	0
37	0	0
38	0	0
39	0	0
40	1	1
41	0	1
42	0	0
43	0	0
44	1	1
45	0	0
46	1	1
47	0	0
$r=0,719522$		

За таблицею інтерпретації значення коефіцієнта кореляції, якщо r знаходиться в діапазоні 0,7-0,9 – це свідчить про високу кореляцію.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, можемо констатувати, що між сформованою потребою у продуктивній праці підлітків та відсутністю у них шкідливих звичок є суттєвий, значний зв'язок. А отже, якщо у підлітка не сформована зазначена потреба і він мало приділяє часу продуктивній праці, тоді зростає ймовірність набуття ним шкідливих звичок. Саме тому доцільно здійснювати соціально-педагогічну профілактику шкідливих звичок підлітків засобами продуктивної праці.

Література

1. Афанасьєва В. В. Соціально-педагогічна профілактика девіантної поведінки підлітків у діяльності загальноосвітньої школи: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.05 / В. В. Афанасьєва ; ДЗ "Луган. нац. ун-т ім. Т. Шевченка". – Луганськ, 2011. – 20 с.
2. Золотова Г.Д. Соціально-педагогічна профілактика адиктивної поведінки студентів (на прикладі навчальних закладів I - II рівня акредитації): Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.05 / Г.Д. Золотова ; Луган. нац. пед. ун-т ім. Т.Шевченка. – Луганськ, 2006. – 20 с.
3. Лящук О.С. Шляхи реалізації профілактики шкідливих звичок в учнів 5-6 класів шкіл-інтернатів: комплексний підхід / О.С. Лящук // http://lib.iitta.gov.ua/2472/1/16_2.pdf
4. Мартинюк Т. А. Соціально-педагогічна профілактика вживання психоактивних речовин підлітками: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.05 / Т.А.Мартинюк ; Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. – К., 2011. – 20 с.
5. Сопивнык И. В. Анализ сформированности ответственного отношения сельской молодежи Украины к личному здоровью / Сопивнык И. В. // Оралдын гылым жаршысы. – 2013. – № 22 (70). – С. 56–62. – (Серия «Педагогические науки. Психология и социология. Филологические науки»).
6. Сопівник І. В. Виховання моральної відповідальності сільської молоді: [монографія] / І. В. Сопівник. – К.: Логос, 2014. – 351 с.
7. Сопівник Р. В. Виховання лідерських якостей студентів аграрних вищих навчальних закладів: [монографія] / Руслан Васильович Сопівник; за ред.. В.К.Сидоренка. – К. : «ЦП «Компринт», 2012. – 504 с.
8. Сухомлинський В. О. Методика виховання колективу / В. О. Сухомлинський. – К.: Рад. шк., 1971. – 208 с.
9. Ушинський К.Д. Твори: В 6 т. – Т.5. Людина як предмет виховання: спроба педагогічної антропології / К.Д. Ушинський. – К.: Радянська школа, 1952. – С. 393.
10. Шинкарук В.Д. Виховання господарності майбутніх педагогів засобами продуктивної праці // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України / Серія «Педагогіка. Психологія. Філософія». Вип. 220. – С. 297-306.
11. Щелкунов А.О. Соціально-педагогічна профілактика наркотичної залежності підлітків засобами фізичної культури і спорту: Автореф. дис... канд. наук з фіз. виховання і спорту: 24.00.02 / А.О. Щелкунов ; Харк. держ. акад. фіз. культури і спорту. – Х., 2005. – 17 с.

REFERENCES

1. Afanasieva V. V. Sotsialno-pedahohichna profilaktyka deviantnoi povedinky pidlitkiv u diialnosti zahalnoosvitnoi shkoly: avtoref. dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.05 / V. V. Afanasieva ; DZ "Luhan. nats. un-t im. T. Shevchenka". – Luhansk,

2011. – 20 s.

2. Zolotova H.D. Sotsialno-pedahohichna profilaktyka adyktivnoi povedinky studentiv (na prykladi navchalnykh zakladiv I - II rivnia akredytatsii): Avtoref. dys... kand. ped. nauk: 13.00.05 / H.D. Zolotova ; Luhan. nats. ped. un-t im. T.Shevchenka. – Luhansk, 2006. – 20 s.

3. Liashchuk O.S. Shliakhy realizatsii profilaktyky shkidlyvykh zvyчок v uchniv 5-6 klasiv shkil-internativ: kompleksnyi pidkhid / O.S. Liashchuk // http://lib.iitta.gov.ua/2472/1/16_2.pdf

4. Martyniuk T. A. Sotsialno-pedahohichna profilaktyka vzhyvannya psykhoaktyvnykh rečovyn pidlitkamy: avtoref. dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.05 / T. A. Martyniuk ; Nats. ped. un-t im. M.P. Drahomanova. – K., 2011. – 20 s.

5. Sopyvnyk Y. V. Analiz sformyrovannosti otvetstvennogo otnosheniya selskoi molodezhy Ukrainy k lychnomu zdoroviu / Sopyvnyk Y. V. // Оралдын ғылым жаршысы. – 2013. – № 22 (70). – S. 56–62. – (Seriya «Pedahohycheskye nauky. Psykholohyia y sotsyolohyia. Fylohohycheskye nauky»).

6. Sopivnyk I. V. Vykhovannia moralnoi vidpovidalnosti silskoi molodi: [monohrafiia] / I. V. Sopivnyk. – K.: Lohos, 2014. – 351 s.

7. Sopivnyk R. V. Vykhovannia liderskykh yakosti studentiv ahrarnykh vyshchykh navchalnykh zakladiv: [monohrafiia] / Ruslan Vasylovych Sopivnyk; za red.. V. K. Sydorenka. – K. : «TsP «Kompyrnt», 2012. – 504 s.

8. Sukhomlynskyi V. O. Metodyka vykhovannia kolektyvu / V.O. Sukhomlynskyi. – K.: Rad. shk., 1971. – 208 s.

9. Ushynskyi K.D. Tvory: V 6 t. – T.5. Liudyna yak predmet vykhovannia: sproba pedahohichnoi antropologii / K.D. Ushynskyi. – K.: Radianska shkola, 1952. – S. 393.

10. Shynkaruk V.D. Vykhovannia hospodarnosti maibutnykh pedahohiv zasobamy produktyvnoi pratsi // Naukovyi visnyk Natsionalnogo universytetu bioresursiv i pryrodokorystuvannia Ukrainy / Seriya «Pedahohika. Psykholohyia. Filosofyia». Vyp. 220. – S. 297-306.

11. Shchelkunov A.O. Sotsialno-pedahohichna profilaktyka narkotychnoi zalezhnosti pidlitkiv zasobamy fizychnoi kultury i sportu: Avtoref. dys... kand. nauk z fiz. vykhovannia i sportu: 24.00.02 / A.O. Shchelkunov ; Khark. derzh. akad. fiz. kultury i sportu. – Kh., 2005. – 17 s.

СОЦИАЛЬНО-ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ ПРОФИЛАКТИКА ВРЕДНЫХ ПРИВЫЧЕК ПОДРОСТКОВ СРЕДСТВАМИ ПРОИЗВОДИТЕЛЬНОГО ТРУДА

И. В. СОПИВНИК, доцент кафедры социальной педагогики и информационных технологий в образовании Национального университета биоресурсов и природопользования Украины

***Аннотация.** В статье проведен анализ проблемы социально-педагогической профилактики вредных привычек подростков как одного из вида девиантного поведения. Обосновано, что труд является важным средством воспитания подростков и профилактики вредных привычек. Доказано, с помощью методов математической статистики (коэффициент корреляции Пирсона), что между отсутствием вредных привычек подростков и сложившейся потребности в продуктивной работе существует высокий уровень корреляции.*

***Ключевые слова:** производительный труд, средства воспитания,*

социально-педагогическая профилактика, вредные привычки, воспитание личности

SOCIAL AND EDUCATIONAL PREVENTION BAD HABITS PERSON BY TEENAGERS LABOR PRODUCTIVITY

I. SOPIVNYK, Associate Professor, Department of Social Pedagogy and Information Technologies in Education of the National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

***Summary.** The article analyzes the problems of socio-pedagogical prevention of harmful habits of adolescents as one of the kinds of deviant behavior. It is proved that the work is an important means of educating adolescents and prevention of addictions. It is proved by the methods of mathematical statistics (Pearson correlation coefficient), that between the lack of bad habits of adolescents and the current need for productive work there is a high level of correlation.*

***Keywords:** productive labor, means of education, socio-pedagogical prevention, addictions, education of the individual*

УДК 378.147

ІЗ ДОСВІДУ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ АГРАРНИХ КОЛЕДЖІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «БОТАНІКА»

Л.Й. СОПІВНИК, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист, ВП НУБіП України «Заліщицький аграрний коледж ім. Є. Храпливого»

***Анотація.** У статті розкрито досвід організації самостійної роботи студентів аграрних коледжів у процесі вивчення навчальної дисципліни «Ботаніка». Висвітлено різні форми роботи викладачів циклової комісії, що спрямовані на розвиток самостійної творчості студентів як на заняттях, так і в позаурочний час.*

***Ключові слова:** самостійна робота, самоосвіта, самовдосконалення, самостійна творчість, методика викладання ботаніки*

***Постановка проблеми у загальному вигляді.** В практику сучасної вищої освіти входить більш ефективні методи і засоби навчання, які сприяють активізації пізнавальної діяльності студентів. Особливої уваги заслуговують ті методи, які допомагають студентам систематизувати одержані знання; самостійно їх набувати, використовувати на практиці. Важливе значення в даному контексті має самостійна робота.*

***Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Окремі аспекти організації самостійної роботи студентів аграрних коледжів досліджувались в роботах Буряка В. К., Генкал С. Е., Дзюби І.О., Дьоміна А.І., Котова А. В. та ін. Проте, особливості організації самостійної роботи студентів аграрних коледжів у процесі вивчення навчальної дисципліни «Ботаніка» висвітлені недостатньо.*

© Л. Й. Сопівник, 2016